

Управління культури, національностей та релігій Івано-Франківської обласної державної адміністрації
Косівська районна рада та державна адміністрація
Яворівська сільська рада
Регіональний центр народного мистецтва «Гуцульська Гражда»
Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва
Національний природний парк «Гуцульщина»
Громадська культурологічна організація «Спадщина»

РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКИХ ОСЕРЕДКІВ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРИ ГУЦУЛЬЩИНИ

*Матеріали науково-практичної конференції у рамках проведення Міжнародного мистецького форуму «Барви Карпат»
20 вересня 2019 року*

“Писаний Камінь”

Яворів
2019

УДК 39 + 745 +908

Р 64

Редакційна колегія:

В.П. Лосюк – к.с.-г.н., директор РЦНМ «Гуцульська гражда» (відповідальний редактор); В.В. Гуменюк – к.б.н., вчений біолог, краєзнавець; В.В. Корпанюк – доцент кафедри дизайну і теорії мистецтва, голова Івано-Франківського осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України, заслужений художник України; Н.Є. Копер – к.г.н., заступник начальника відділу рекреації НПП «Гуцульщина»; Г.М. Юрчишин – к.а., професор, директор Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва, заслужений архітектор України.

Р 64 Розвиток мистецьких осередків як засіб збереження етнокультури Гуцульщини: матеріали науково-практичної конференції у рамках проведення Міжнародного мистецького форуму «Барви Карпат» (с. Яворів, Косівський район, Івано-Франківська область, 20 вересня 2019 року). – Косів:ПП «Писаний камінь», 2019 – 104 с.

ISBN 978-617-7436-10-1

Збірник включає широкий спектр аспектів відродження, розвитку та популяризації гуцульської етнокультури, зокрема шляхи відродження традиційного вівчарства, розвитку ліжникарства, як промоцію народних ремесел і популяризацію екологічного та культурного туризму, як засіб збереження традиційного господарювання, розвитку народних художніх промислів в контексті збереження етнокультури Гуцульщини.

Для науковців, викладачів, учителів, студентів, учнів і всіх, хто цікавиться гуцульською етнокультурою.

Матеріали учасників конференції подаються в авторській редакції.

© РЦНМ «Гуцульська гражда»
Автори, 2019, 2019

© Видавництво
«Писаний Камінь», 2019

ISBN 978-617-7436-10-1

УДК 911.3:338.48-6:7/8]:745.5(477.82-72)

ОЛЕНА АНТИПЮК

РОМАН КАЧАРОВСЬКИЙ

*(Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки)*

НАДІЯ ЧИР

(ДВНЗ «Ужгородський національний університет»)

ЗОЯ КАРПЮК

ІРИНА ЄРКО

*(Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки)*

НАРОДНІ ХУДОЖНІ ПРОМИСЛИ ПОЛІССЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕТНОТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ ОТГ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Анотація. Здійснено аналіз та оцінку територіального поширення та спеціалізації осередків народних промислів Полісся у розрізі ОТГ Волинської області. Визначено важливість і пріоритетні напрями актуалізації потенціалу художніх промислів у підвищенні конкурентоспроможності регіону на ринку туристичних послуг.

Ключові слова: народні художні промисли, осередки народних промислів, етнотуризм, об'єднані територіальні громади, Волинська область.

Перспективною формою комплексного задіяння культурних ресурсів малих міст та депресивних сільських територій є розвиток культурних індустрій, для чого вкрай потрібні є як збалансована культурна та соціально-економічна політика розвитку, так і завоювання відповідних позицій на зовнішньому та внутрішньому ринках.

Однією з таких культурних індустрій, потенціал яких є значним, але в Україні майже не задіюється, є народні художні промисли. Відповідно до законодавства України [2], народний художній промисел – це творча та виробнича діяльність, метою якої є створення художніх виробів декоративно-вжиткового призначення, що здійснюється на основі колективного освоєння і спадкоємного розвитку традицій народного мистецтва у певній місцевості в процесі творчої праці майстрів народних художніх промислів. Народні ремесла – різноманітні культурні техніки виготовлення сувенірних або господарських виробів із звичайних підручних матеріалів з використанням нескладних побутових інструментів [2].

Україна згідно з даними ООН у загальній структурі експорту продукції народних промислів і творів мистецтва охоплює частку лише 0,14%, що свідчить про неповне використання неабиякого історико-культурного потенціалу країни [3].

Народні художні промисли в Україні є невід’ємною складовою української культури, вони увібрали в себе риси, притаманні окремим етнографічним регіонам країни, що створює певну специфіку в туристичній сфері. Незважаючи на зусилля державної та регіональної влади, окремих громадських діячів, більшість із народних художніх промислів перебувають у стані занепаду.

У сукупності регіональних різновидів та місцевих своєрідностей традиційно-побутова народна культура Полісся – певний феномен, що комплексом характерних рис відрізняється від інших етнографічних районів України.

Етнічні особливості досліджуваної території упродовж століть відображались у працях місцевих майстрів – вишивальниць, різьбярів по дереву та каменю, ткачів, майстрів декоративного розпису, ковалів, склоробів-гутників, золотарів-ювелірів, майстрів художньої обробки шкіри та лозопле-

тіння. Вони створювали речі, необхідні людям у побуті, а кращі з них поправу отримали назву творів народного мистецтва.

Декоративно-прикладне мистецтво області різноманітне за формою та змістом. Найпоширенішими його видами сьогодні є вишивка, ткацтво, писанкарство, бондарство, плетіння з соломи, різьбленням по дереву, гончарство, ковальство тощо [1-2; 4].

Аналіз та оцінка територіального поширення та спеціалізації осередків народних промислів у розрізі ОТГ Волинської області дозволила нам згрупувати їх за певними традиційними видами в межах адміністративно-територіальних утворень (табл. 1).

Таблиця 1

Територіальна структура та спеціалізація осередків народних художніх промислів у ОТГ Волинської області (складено авторами)

Народний художній промисел	Місце розташування		
	населений пункт	громада	район
Вишивка	с. Овадне	Оваднівська сільська	Володимир-Волинський
	с. Вишнів	Вишівська сільська	Любомльський
	с. Седлище	Любешівська селищна	Любешівський
	с.Річиця,	Забродівська сільська	Ратнівський
	с.Замшани	Забродівська сільська	Ратнівський
	с. Рокита	Дубечненська сільська	Старовижівський
	с. Прилісне	Прилісненська сільська	Маневицький

	смт Колки	Колківська селищна	Маневицький
	с. Забороль,	Заборольська сільська	Луцький
	с. Залісці	Копачівська сільська	Рожищенський
	с. Маньків	Затурцівська сільська	Локачинський
	с. Жашковичі	Павлівська сільська	Іваничівський
	с. Мишів	Іваничівська селищна	Іваничівський
	с. Купичів	Турійська селищна	Турійський
Шевство	смт Іваничі	Іваничівська селищна	Іваничівський
Писанкарство	смт Іваничі	Іваничівська селищна	Іваничівський
	с. Тростянець	Тростянецька сільська	Ківерцівський
	с. Колодажне	Колодажненська сільська	Ковельський
	с. Вівчиськ	Голобська селищна	Ковельський
	с. Затурці	Затурцівська сільська	Локачинський
	с. Гірка Полонка	Гіркополонківська сільська	Луцький
	с. Забороль	Заборольська сільська	Луцький
	с. Замлиння	Вишівська сільська	Любомльський
	с. Годомичі	Колківська селищна	Маневицький
Ткацтво	с. Великий Обзир	Гуто-Боровенська сільська	Камінь-Каширський
	смт Цумань	Цуманська селищна	Ківерцівський

	с. Гірка Полонка	Гіркополонківська сільська	Луцький
	с. Войнин	Затурцівська сільська	Локачинський
	с. Павловичі	Війницька сільська	Локачинський
	с. Проходи	Любешівська селищна	Любешівський
	с. Угриничі	Любешівська селищна	Любешівський
	с. Прилісне	Прилісенська сільська	Маневицький
	с. Семки	Колківська селищна	Маневицький
	смт Турійськ	Турійська селищна	Турійський
Макраме	с. Воротнів.	Підгайцівська сільська	Луцький
	с. Забороль	Заборольська сільська	Луцький
Бондарство	с. Хопнів	Тростянецька сільська	Ківерцівський
Столярство	смт Цумань	Цуманська селищна	Ківерцівський
	с. Уховецьк	Колодяжненська сільська	Ковельський
	с. Ветли	Любешівська селищна	Любешівський
	смт Головне,	Головненська селищна	Любомльський
	с. Скрипиця	Головненська селищна	Любомльський
	с. Велимче	Велимченська сільська	Ратнівський
	с. Смолярі	Старовижівська селищна	Старовижівський

Різьблення	с.Древині	Іваничівська селищна	Іваничівський
	м.Ківерці	Ківерцівська міська	Ківерцівський
	смт Торчин	Торчинська селищна	Луцький
	с. Грузятин	Колківська селищна	Маневицький
	с. Прилісне	Прилісненська сільська	Маневицький
	с. Седлище	Старовижівська селищна	Старовижівський
	с. Перевали	Турійська селищна	Турійський
Лозоплетіння	с.Воротнів	Підгайцівська сільська	Луцький
	с.Мстишин	Боратинська сільська	Луцький
	с. Мишів	Іваничівська селищна	Іваничівський
	с. Галузія	Прилісненська сільська	Маневицький
	с.Видраниця	Забродівська сільська	Ратнівський
Соломоплетіння	смт Турійськ	Турійська селищна	Турійський
Гончарство	с. Кульчин	Жидичинська сільська	Ківерцівський
	с. Рокита	Дубечненська сільська	Старовижівський
Ковальство	с.Хопнів	Тростянецька сільська	Ківерцівський
Вичинка шкіри	с. Мельниця	Велицька сільська	Ковельський
Обробка каменю	с. Мизове	Старовижівська селищна	Старовижівський

Як видно з табл. 1, осередки народних промислів розміщені у 29 громадах області на території 14 районів. Найбільша їх територіальна концентрація спостерігається у Луцькому, Маневицькому та Ківерцівському районах.

Зацікавити туристів можна не лише процесом виробництва продукції народних промислів, організовуючи майстер-класи, але й власне сувенірною продукцією, що може бути атрибутом формування образу території, ефективним чинником репрезентування та популяризації.

Існування автентичних сувенірів Полісся є передумовою розробки бренду регіону чи міста, а їх споживання туристами сприяє з одного боку збереженню традиційної культури, з іншого – привертає більшу кількість туристів та відвідувачів, які цікавляться етнічним туризмом, супутніми напрямками – гастрономічним, сільським, подієвим тощо.

Актуальним залишається питання рекламно-інформаційної складової осередків народних промислів. У досліджуваному регіоні національна культурна спадщина пропагується несистемно і неефективно, що ускладнює її використання для розвитку культурного туризму. Якщо центри художніх промислів, на кшталт, Опішні, Ізи, Коломиї, Петриківки відомі не тільки вітчизняному туристу, але й закордонні, то волинські осередки – мало відомі навіть на регіональному туристичному ринку.

Для популяризації виробів народних художніх промислів необхідно створити реєстр майстрів народного мистецтва в межах області, карту з розміщенням осередків традиційного народного мистецтва та осередків народних художніх промислів.

Список використаної літератури

1. Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : Ред.-вид. від. «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 112 с.
2. Закон України «Про народні художні промисли» від 21 червня 2001 року N 2547-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 41, ст.199
3. Мікула Н. Кастери народних промислів у підвищенні міжнародної конкурентоспроможності регіону / Н. Мікула, О. Данацко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ierjournal.com/journals/12-13/2010_9_Mikula.pdf
4. Лозко Г. С. Види народних ремесел та художніх промислів / Г. С. Лозко // Українське народознавство. – К., 1995. – С. 269.

Antypyuk E., Kacharovskiy R., Chyr N., Karpyuk Z., Erko I. TRADITIONAL CRAFTS OF POLISSYA AS AN ELEMENT OF THE ETNOTURYZMU (ON THE EXAMPLE OF UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES OF THE VOLYN REGION)

The analysis and evaluation of the territorial distribution and specialization of the Polissya centers of folk crafts in the context of the united territorial communities of Volyn region has been implemented. The importance and priority directions of updating the potential of the arts and crafts in enhancing the competitiveness of the region in the tourist services market are determined.

Key words: *folk crafts, centers of folk crafts, ethnographic tourism, united territorial communities, Volyn region.*

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «ВІДРОДЖЕННЯ ТРАДИЦІЙНОГО ВІВЧАРСТВА»

Гуменюк Василь

ВІВЧАРСТВО ГУЦУЛЬЩИНИ: ПОГЛЯД КРІЗЬ ПРИЗМУ ЛІЖНИКАРСТВА
ТА ІНШИХ НАРОДНИХ ПРОМИСЛІВ..... 3

Лесик Оксана, Похивка Марія

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВЕДЕННЯ ОВЕЦЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ
НА БУКОВИНІ..... 8

Мартищук Микола

КОМПЕНСУВАТИ ВТРАЧЕНЕ. ШЛЯХИ ТА УМОВИ ВІДРОДЖЕННЯ
ПІРСЬКОКАРПАТСЬКОГО ВІВЧАРСТВА..... 13

СЕКЦІЯ «РОЗВИТОК ЛІЖНИКАРСТВА»

Веретко Оксана

«БАРВОГРАЙ» У ЯВОРОВІ – ПОЄДНАННЯ
ТРАДИЦІЇ І СУЧАСНОСТІ 16

Громова Олена

ЛІЖНИКАРСТВО ГУЦУЛЬЩИНИ: ВИТОКИ, ОРНАМЕНТИКА,
ЕТАПИ ТА СЕКРЕТИ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА 27

Приймак Йосип

РОЛЬ І МІСЦЕ НАРОДНОГО МАЙСТРА
У РОЗВИТКУ НАРОДНИХ ХУДОЖНІХ ПРОМИСЛІВ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ 34

Стеф'юк Роман

КОСІВСЬКЕ УЧИЛИЩЕ ПДМ У РОЗВИТКУ
ХУДОЖНІХ ПРОМИСЛІВ ГУЦУЛЬЩИНИ..... 38

Юрчишин Галина

РОЛЬ ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ У ЗБЕРЕЖЕННІ
ТА РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКИХ ОСЕРЕДКІВ..... 43

Ямборко Ольга

ЛІЖНИК І КОЦ ЯК ХУДОЖНІ ТКАНИНИ:
УКРАЇНСЬКА ТРАДИЦІЯ ТА ДОСВІД НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР
БАЛКАН І СЕРЕДЗЕМНОМОР'Я 46

**СЕКЦІЯ «ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО
ТА КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ»**

Антипюк Олена, Качаровський Роман, Чир Надія, Карпюк Зоя, Єрко Ірина НАРОДНІ ХУДОЖНІ ПРОМИСЛИ ПОЛІССЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕТНОТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ ОТГ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	50
Божук Тетяна, Гнилко Олег, Богданова Мілена ВЕРХНЄ СИНЬОВИДНЕ – ОДИН ІЗ ЦЕНТРІВ ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	58
Горин Ірина СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	63
Гостюк Зоряна ЛАНДШАФТНО-РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ С. ЯВОРІВ (ПОКУТСЬКІ КАРПАТИ)	68
Качаровський Роман, Чир Надія, Єрко Ірина, Карпюк Зоя, Антипюк Олена ШКІЛЬНІ МУЗЕЇ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ОБ'ЄКТИ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	74
Ситник Олексій, Хлевнюк Ольга ГАЙВОРОНСЬКИЙ РАЙОННИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ ЯК ЦЕНТР РОЗВИТКУ КРАЄЗНАВСТВА І ТУРИЗМУ	80
Чир Надія, Антипюк Олена, Качаровський Роман, Карпюк Зоя, Єрко Ірина ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ПРИКОРДОННИХ ОТГ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	89

Науково-популярне видання

РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКИХ ОСЕРЕДКІВ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРИ ГУЦУЛЬЩИНИ

Матеріали науково-практичної конференції
у рамках проведення Міжнародного мистецького форуму «Барви Карпат»
20 вересня 2019 року

“Писаний Камінь”

Яворів
2019

Відповідальний редактор: Василь Лосюк
Компютерна верстка: Віталій Стефурак
Дизайн обкладинки: Йосип Приймак

Видруковано в ПП “Писаний Камінь”
Свідоцтво Держ. реєстру: серія ІФ, № 5083
Івано-Франківська обл., м. Косів,
вул. Незалежності, 28.
Тел: 067 342 07 47
E-mail: Evrika-pk@ukr.net

Підписано до друку 24.12.19. Формат 60x84\16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. 6,05. Обл.-вид. арк. 3,74.
Тираж 500 прим. Замовне 521.